

محمد درویش، پژوهشگر و فعال محیط‌زیست در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دوره بازگشت این سیل‌ها ۲۰۰ ساله است

ابوالقاسم رحمانی
دبیر گروه جامعه

«اینجا مردم مثل خیلی دیگر از مناطق که درگیر سیل و زلزله و... شده بودند وقتی بالگرد یا ماشین‌های امدادی را می‌بینند که به کمک‌شان آمده و برای آنها اقلام و مایحتاج‌شان را آورده به آن حمله نمی‌کنند تا

سیل بلوچستان یا سیل سایر استان‌ها قابل مقایسه نیست

حامد عسکری، نویسنده و شاعر

این روزها روایت از بلوچستان زیاد است، از صفحه‌های مجازی تا رسانه‌های رسمی و غیررسمی، همه بعد از گذر نصفه و نیمه‌ها ماجرای تلخ سقوط هواپیمای اوکراینی، سرازیر بلوچستان آمدند تا صدای مظلومیت و محرومیت این مردم درگیر حادثه را به گوش مسئولان و آنهایی که کاری ازشان برمی‌آید، برسانند. نوشتن از همه آنها از توان نگارنده خارج است اما در چند روز اخیر در همین صفحه روایت‌های مختلفی از وضعیت مناطق از زبان حاضران نقل شد و امروز هم حامد عسکری، نویسنده و شاعر مطرح کشور روایت کوتاهی از آنچه در بلوچستان می‌گذرد، در اختیار ما قرار داد و به «فرهیختگان» گفت: «استان سیستان و بلوچستان به صورت کلی بسیار پهناور است و تنگی و پراکندگی جمعیتی و آبادانی زیادی دارد. بسیاری از این روستاها که درگیر سیل شده‌اند مشکلات عدیده‌ای دارند و زیرآب هستند. سیلابی که این مناطق را فرا گرفته به هیچ عنوان با سیل اوایل سال در گلستان، لرستان، خوزستان و... قابل مقایسه نیست. در سیل خوزستان آب هم جا را فرا گرفت و آرام‌آرام بالا آمد و بعد هم جذب زمین و مشکلات برطرف شد. در سیل لرستان آب عصبانی بود و با شدت زیاد آمد و ویرانی‌های زیادی ایجاد کرد. اما سیل اینجا از مناطق کوهستانی جاری شده است و چون زمین بلوچستان قابلیت جذب آب ندارد، ضربات مهلک‌تری وارد کرده و بیشترین خسارات را به بخش کشاورزی و جالی‌ها و... زده است. مزارع هندوانه، باغ‌های موز و البته احشام و حیوانات بسیاری درگیر شده و آسیب دیده‌اند. ما در سیل لرستان ویرانی‌ها و گل‌ولای و... را داشتیم اما اینجا این اتفاقات به مراتب کمتر بوده است. بحث دیگر مربوط به راه‌های دسترسی است که بعد از سیل محدود شده است، یک روستا وسط آب است، مردم آن هم سالمند، اما خب جاده را آب برده و دسترسی به آنها وجود ندارد، مگر از طریق هوایی و با بالگرد. راه جوری است که باعث شده این کمک‌ها و آذوقه و... به آنها نرسد یا با تاخیر زیاد همراه باشد. از این منظر درک و دریافت من این است که باید خریدها و تهیه اقلام همین‌جا و در نزدیکی مناطق سیل‌زده انجام شود، چرا که مناطق آسیب‌دیده از مرکز استان دورند. در ارتباط با امداد رسانی‌ها هم گروه‌های جهادی و دستگاه‌های مسئول هستند. سه بالگرد نیز دیروز از طرف سپاه آذوقه به دست مردم رساندند. از شبیه هم گویا قرار است گروه‌های ساخت‌وساز و... کارشان را آغاز کنند. با همه این‌ها البته هنوز امکان دسترسی به تعدادی از روستاها وجود ندارد و علت هم ماجرای تخریب راه‌ها و پل‌ها و... است.»

سایه‌روشن‌های سیل بلوچستان

محمد درویش، پژوهشگر و فعال محیط‌زیست

محمد درویش، پژوهشگر و فعال محیط‌زیست هم در ارتباط با ماجرای سیل بلوچستان و «فرهیختگان» گفت: «کشور ما همیشه با واقعیتی به نام سیل و خشکسالی درگیر بوده است. عمدتاً بخش قابل توجهی از ایران بین عرض ۲۵ تا ۴۰ درجه در نیمکره شمالی قرار دارد که به آن می‌گویند کمربند خشک جهان و ویژگی بارز این کمربند این است که جریان‌های حدی بر آن حاکم است. یعنی یا ما خشکسالی‌های خیلی شدید داریم یا ترسالی‌های خیلی شدید و همیشه ایرانیان از هردوی این‌ها هم به شکل منفی و هم به شکل مثبت متأثر شدند. از دیرباز هموطنان کشاورز ما سیل و زلزله را تجربه کرده‌اند. سال ۱۳۹۸ سال ترسالی بوده است، سالی بوده که ما جریان‌های حدی‌ای را تجربه کردیم که دست کم در طول ۵۰ تا ۱۰۰ سال اخیر با این شدت تجربه نکرده بودیم. به خصوص اهمیت ماجرا از آنجا زیاد می‌شود که سال ۹۷ ما پاییزی را تجربه کردیم که از نظر شدت خشکسالی در ۷۰ سال اخیر بی‌نظیر بود و بعد بلافاصله سال دیگر پاییزی داشتیم که در طول نیم‌قرن اخیر از نظر شدت بازندگی بی‌نظیر بود. امسال نیز یک حداکثر دبی پیکی را در رودخانه‌های کشکان، سیمره و کرخه تجربه کردیم تا هشت هزار و ۲۰۰ مترمکعب در ثانیه که تاکنون در تاریخ ثبت رودخانه کرخه بی‌سابقه بود.

را برآب رفته می‌بینند. زمین‌های کشاورزی و محصولات‌شان را آب برده، خانه‌هایشان یا خراب شده یا تا نیمه در گل فرو رفته‌اند. جاده‌های منتهی به روستاهای مناطق درگیر سیل همه تخریب شده و کمک‌ها یکی در میان و حتی برخی جاها اصلاً به دست مردم نرسیده است. عزم ملی، اقدام ملی یا مشارکت ملی همه‌اش را همین‌جا و در ماجرای سیلاب بلوچستان باید دید. همه باید پای کار باشند تا این رنج کشیدگان زودتر با غم سیل کنار بیایند، خیلی زودتر و قبل از آنکه شاهد فاجعه‌ای باشیم.

بزرگی و صبر و از خودگذشتگی مردمی که انواع و اقسام محرومیت‌ها را در سالیان متمادی تجربه کرده‌اند و دم برنیاوردند. بعد از شنیدن این روایت بود که ذهنم به سرعت به سمت سکناسی از فیلم سینمایی ششی که ماه کامل شد، رفت. آنجایی که مردم این منطقه برای میهمان‌نوازی از تنها دارایی خود که یک بز بود، گذشتند تا میهمان‌نوازی را به بهترین شکل به جا آورند. حالا همین مردم با همین بزرگی، چند روزی است درگیر سیلاب و باران‌های بی‌سابقه شده‌اند و تمام آن دارایی‌های مادی اندک‌شان

آخرین آمار از امداد رسانی‌ها به سیل‌زدگان بلوچستان

عباسعلی ارجمندی، مدیر بحران استانداری سیستان و بلوچستان

عباسعلی ارجمندی، مدیرکل مدیریت بحران استانداری استان سیستان و بلوچستان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به تشریح وضعیت امداد رسانی به مردم مناطق درگیر با سیلاب پرداخت و گفت: «در حال حاضر بخش اعظم ارتباطات تلفنی در مناطق سیل‌زده برقرار شده و نسبتاً می‌توانم بگویم مشکل ارتباطات تلفنی و مخابراتی در استان سیستان و بلوچستان نداریم. از کل روستاهای استان اکنون ۹۵۱ روستا درگیر این مساله شده‌اند که برای امداد رسانی سه اردوگاه اضطراری ایجاد شده و ۱۰۱۷ خانوار در قالب ۴۶۸۸ نفر در آنها اسکان داده شده‌اند. در کنار اسکان اضطراری، برخی افراد را به منازل خودشان انتقال می‌دهیم. ممکن است در منازل آنها مشکلاتی وجود داشته باشد اما به جهت اینکه افراد اصرار بر این دارند که هر چه سریع‌تر به منزل‌شان انتقال داده شوند، این کار صورت می‌گیرد. ما از کرمان، خراسان جنوبی، هرمزگان، نیروهای هوایی ارتش، نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، قراقرغ قدس و دو چرخ بال هلال احمر جمهوری اسلامی ایران بالگرد دریافت کردیم. در مجموع هفت بالگرد در منطقه حضور دارند که این رقم به میزان سه تا چهار عدد دیگر افزایش خواهد داشت. اعلام می‌کنم در وضعیت فعلی نیاز به البسه و پوشاک، سبد بهداشتی و کمک‌های نقدی بیشتر از اقلام دیگر هست تا اینکه گروه‌های امدادی در منطقه حاضر شوند. شماره حساب نقدی هم اعلام کردیم که مردم این کمک‌ها را می‌توانند از طریق پایگاه‌های هلال احمر به مردم برسانند. از گروه‌های امدادی می‌خواهیم با مدیریت بحران هماهنگ باشند تا کار مدیریت شود و آسیب‌های گذشته وجود نداشته باشد. ما سعی در تقسیم عادلانه گروه‌ها در مناطق مختلف داریم. افراد و گروه‌های امدادی را که به ما مراجعه کردند، به ترتیب بر اساس جمعیت روستاها، شهرها و براساس توان هر گروه به مناطق جداگانه‌ای اعزام کردیم. سعی ما بر این است تا حد امکان بتوانیم بر حسب ضرورت و نیاز مردم، تیم‌های امدادی را به‌طور مساوی در استان تقسیم کنیم تا همه مردم بتوانند به کمک‌های امدادی دسترسی پیدا کنند.»

به‌خصوص گون‌های علفی یک‌ساله خوراک خوبی برای دام، پرنده‌ها و تخم‌ریزی آنها فراهم می‌کند. حضور پرنده‌ها باعث می‌شود حاصل‌خیزی خاک در قلمرو گسترده‌ای که پرواز می‌کنند به خاطر ریزش فضله‌هایشان افزایش یابد. همچنین باعث کنترل آفات می‌شود و به این ترتیب نیازی نیست که ما از سموم شیمیایی استفاده کنیم. بنابراین این بارندگی‌ها می‌تواند نویدبخش سال خوبی در سال ۹۹ برای کشاورزان و دامداران باشد. در منطقه میناب در قلب هرمزگان هم همین اتفاق افتاده است. میناب بزرگ‌ترین فروچاله‌های سسواحل خلیج فارس را تجربه می‌کند. ما نزدیک به یک میلیون نفر نخل و صدها هزار اصله درخت انبه و مرکبات را در این منطقه از دست دادیم، اما هم‌اکنون بعد از مدت‌ها تمام جلگه میناب پر از آب شده و این خبر خوشی است برای کشاورزان و باغداران در منطقه میناب اما آن چیزی که مردم فکر می‌کنند چرامتوانستیم حجم بزرگی از این آب را مهار کنیم، غلط است. اصولاً چنین بستری در بلوچستان وجود ندارد. حتی ما نمی‌توانیم سدهای مرتفعی مثل آنچه در خوزستان داریم، در بلوچستان داشته باشیم، چون دشت است و شما در دشت نمی‌توانید چنین سدهایی احداث کنید. دره‌های عمیق در این منطقه وجود ندارد و این آب باید حرکت کرده و به سمت دریای عمان برود که این باعث زیست‌پالایی و بهبود کیفیت آب‌ریزان دریای عمان می‌شود. درآمد صیادی افزایش می‌یابد و از ایجاد کویر دریایی که الان چند نقطه از تنگه هرمز و دریای عمان و خلیج فارس را شامل می‌شود، جلوگیری می‌کند و در مجموع به تاب‌آوری محیط‌های آبی و بهبود کیفیت منابع آبی کمک خواهد کرد.»

استخرهای بزرگی هستند، استفاده می‌کنند تا آب را ذخیره کرده و در روزهای بدون بارش از آنها استفاده کنند. هوتک‌ها و خوشاب‌ها مهم‌ترین نشانه هم‌زیستی مردم بلوچستان در طول چند هزار سال گذشته با طبیعت منطقه است. اتفاقی که افتاده این است که چون چندین و چند سال بوده که ما چنین سیلی در بلوچستان نداشتیم، آرام‌آرام سبک زندگی مردم تغییر کرده است، به خصوص با توجه به سدهایی که زده شده، مثل سد پیشین. مردم دیگر کمتر نگران چنین سیل‌هایی بودند. این ماجرا در خوزستان هم رخ داد و برای همین سبب تعجب همه شد. آمدند و در حرم بستر سیلابی ساخت‌وساز و کشاورزی کردند، خانه‌های روستایی ساختند، مثل همین بلایی که در معمولان و پلدختر سر ما آمد، این ماجرا سبب شد خسارت‌های منتهی به اراضی کشاورزی، باغ‌ها و دام و همچنین واحدهای مسکونی زیاد شود. بیش از ۲۰ هزار واحد مسکونی متأسفانه در قلمرو ۱۴ شهرستان در جنوب بلوچستان آسیب دیده‌اند. اما خب همه خبرها بد نبوده، الان بخش قابل توجهی از این آب به سمت تالاب بزرگ جازموریان رفته است که وسعتی به حدود ۵۰ هزار هکتار را می‌پوشاند و این تالاب سال‌هاست به یک چشمه تولید گردوغبار تبدیل شده بود و حالا این آب می‌تواند این امیدواری را ایجاد کند که پرنده‌ها برگردند، تنوع زیستی و صیادی احیا شود و از همه مهم‌تر چشمه‌های تولید گرد و خاک شوند و گرد و خاک و غبار کمتری در حلق مردم وارد شود. این‌ها همه کمک می‌کند به بهبود آن چیزی که ما به آن تاب‌آوری و کیفیت زندگی در منطقه می‌گوییم. روزهای خوشی برای کشاورزان در آینده رقم خواهد خورد. چون به‌رحال پوشش‌های گیاهی بهبود خواهند یافت،

کارشناسان می‌گفتند دوره برگشت این اتفاق دست کم ۲۰۰ ساله بوده است. ماقبلا سیل‌های وحشتناکی در منطقه شرق کشور از رودخانه هیرمند داشتیم که شدت آن تا سه‌هزار مترمکعب در ثانیه بود. این عدد را وقتی می‌گویم یادمان باشد دبی متوسط زاینده‌رود که اصلی‌ترین رود مرکزی ایران است، ۱۲ مترمکعب بر ثانیه است. پس وقتی می‌گویم سه‌هزار مترمکعب و هشت‌هزار و ۲۰۰ مترمکعب یعنی واقعا حجم قابل توجهی است. حالا این‌ها را بگذاریم کنار سیلی که در بلوچستان و در رودخانه سرباز و باهوکلات اتفاق افتاده است که حداکثر دبی آنها به ۱۳ هزار مترمکعب در ثانیه رسیده است. یعنی ۱/۵ برابر بزرگ‌تر از چیزی که نزدیک بود از روی سد کرخه هم عبور کند. هموطنان ما باید بدانند که ما در باره چه بارندگی و سیل با عظمتی صحبت می‌کنیم. شدت بارندگی رخ داده در منطقه بلوچستان از شدت بارندگی در لرستان، ایلام و خوزستان کمتر بوده، شاید این سوال ایجاد شود که با اینکه شدت کمتر بوده اما چرا حجم دبی سیلاب بیشتر بوده است، دلیلش برمی‌گردد به ماهیت بستر سیلابی که در بلوچستان داریم. مادر این منطقه سفره‌های آب زیرزمینی به‌آن معنا نداریم. دشت‌های رسوبی ریزدانه داریم، آب‌رفت‌های درشت‌دانه که بتوانند نفوذ کند در دل خاک نداریم، به همین خاطر میزان نفوذپذیری آب در خاک کم است و باندک بارندگی، سیلاب‌های شدید اتفاق می‌افتد. چهره بلوچستان به خاطر همین ماجرا درگیر همین دشت‌های سیلابی است و هموطنان ما از دیرباز یاد گرفته‌اند که با این شرایط زندگی کنند. برای اینکه مزارع‌شان را هدایت کنند، از تکنیکی به نام خوشاب استفاده می‌کنند تا از این آب بهره ببرند. مضاف بر این از هوتک‌ها که

۱۴ شهرستان و ۹۵۱ روستا درگیر سیل در استان سیستان و بلوچستان

